

หลักการของผู้บริจาคทานในพระพุทธศาสนาเถรวาท^๑

นางกัญญาพัฒน์ หงษ์กุลเศรษฐ์
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา (ภาคพิเศษ)
ศูนย์บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครราชสีมา

บทคัดย่อ

ผลวิจัยพบว่า “ทานในพระพุทธศาสนาเถรวาท” นั้น ผลการวิจัยพบว่า ทานในพระพุทธศาสนาเถรวาท หมายถึง การให้, การแบ่งปัน, การเสียสละ, การเอื้อเฟื้อ หรืออีกความหมายหนึ่งคือ ทาน ได้แก่ การสละทรัพย์สินของสมบัติของตนที่มีอยู่ให้แก่ผู้อื่นโดยมุ่งหวังจะให้ผู้อื่นได้รับประโยชน์และความสุขด้วยความเมตตาจิตของตน การให้ยังหมายถึง การรู้จักสละทรัพย์สินของที่เหมาะสมของตนให้แก่ผู้ที่สมควรได้รับ เป็นการกำจัดความตระหนี่ เป็นการสร้างสมบุญ ทำให้ใจของผู้ทำสูงขึ้นและเป็นการสร้างสันติสุขแก่มวลมนุษยชาติ

“หลักการของผู้บริจาคทานในพระพุทธศาสนาเถรวาท” ผลการวิจัยพบว่า หลักธรรมของผู้บริจาคทาน คือ หลักธรรมที่ช่วยส่งเสริมการบริจาคทาน เช่น ผู้บริจาคทาน จะต้องมียพรหมวิหาร ๔ คือ มีความเมตตาเป็นที่ตั้ง ปราปรณาจะเห็นเพื่อนมนุษย์พันทุกข์ ปราปรณาจะเห็นเพื่อนมนุษย์อยู่ดีกินดีมีสุข จึงได้มีจิตคิดที่จะช่วยเหลือด้วยการบริจาคทรัพย์สินของที่ตนเองมีให้กับเพื่อนมนุษย์ในสังคม

“การนำหลักธรรมที่เกี่ยวข้องการให้ทานมาปรับใช้ในการให้ทานในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา” ผลการวิจัยพบว่า ประชากรใน อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา มีความเชื่อว่า การให้ทานจะทำให้จะทำได้ได้รับอานิสงส์ผลแห่งทานให้ชีวิตเจริญรุ่งเรือง ไม่ทุกข์ยาก ไม่อดอยาก ไม่อยากจน จึงเป็นแรงจูงใจให้ทำการบริจาคทานอย่างเนืองนิตย์

ABSTRACT

This thesis consisted of three purposes. They were to (1) study alms in Theravada Buddhism, (2) study Dhamma principles of alms donors in Theravada Buddhism, and (3) apply Dhamma principles related to alms donation to Thai society. It was a case study of alms donation of people in Amphoe Muang, Nakhon Ratchasima Province. Data were studied from Tripitaka, and Buddhism academic texts related to Dhamma principles of alms donors in Theravada Buddhism.

^๑ วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตร พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปีพุทธศักราช ๒๕๕๖.

Studying alms in Theravada Buddhism was found that alms in Buddhism referred to giving, sharing, making a sacrifice, or offering. In other words, alms referred to giving our property to the others in order to wish them happiness with the mercy of donors. Besides, giving alms meant abdicating the property of donors to the persons who deserved it in order to get rid of miserliness. It was not only making merits, but also investing merits which made donors' heart higher leading to peace to the mankind.

Studying Dhamma principles of alms donors in Theravada Buddhism was found that Dhamma principles of alms donors supporting donation were four sublime states of mind focusing on the mercy wishing all humans good places and good food resulting in giving the property to humans in the society.

Applying Dhamma principles related to alms donation in Amphoe Muang, Nakhon Ratchasima was found that people in Nakhon Ratchasima believed that giving alms would make them get benefits of alms resulting in life prosperity. Moreover, they would not get suffering, and starvation. This belief inspired people to have a continuous donation of alms.

๑. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สังคมของคนไทยในยุคปัจจุบันนี้ เป็นสังคมยุคตัวใครตัวมันไม่มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน ทำให้คนมีแต่ความเห็นแก่ตัวกันมากขึ้น สังคมจึงเกิดความแห้งแล้งขาดคุณธรรม คนที่อยู่ในสังคมก็เป็นบุคคลที่แล้งน้ำใจไปด้วย สังคมจึงเกิดความวุ่นวาย แต่ในอีกมุมหนึ่งของสังคมก็ยังมีบุคคลบางกลุ่มเล็งเห็นความบกพร่องของสังคมไทยในขณะนี้ จึงได้รวมตัวกันบริการสังคมโดยตั้งเป็นโรงงานเพื่อทำอาหาร ทำวัสดุที่เป็นทั้งของบริโภคและอุปโภคเพื่อทำบุญบริจาคทานในงานเทศกาลต่างๆ เช่น ตั้งโรงงานเนื่องในวันสำคัญๆทางพระพุทธศาสนา ในงานประเพณีตามวัดต่างๆหรือตามวัดที่ตนนับถือเพื่อบริการสังคมเพื่อให้บุคคลที่มาทำบุญได้บริโภคอาหาร ซึ่งถือได้ว่าบุคคลคนนั้นหรือบุคคลกลุ่มนั้นได้ร่วมกันบริจาคทาน ทำให้สังคมได้มีความสามัคคีกันและการกระทำดังกล่าวนี้ถือว่าเป็นการทำบุญตามแบบชาวพุทธ ซึ่งในทางพระพุทธศาสนาได้แบ่งหลักการทำบุญไว้ ๓ ประการ คือ (๑) การให้ทาน (๒) การรักษาศีล (๓) การเจริญภาวนา

ในส่วนของการให้ทานนั้นบุคคลผู้ให้ทานถือว่าเป็นผู้ที่เสียสละความตระหนี่ของตนเองได้ จึงจะบริจาคทานได้ กล่าวคือ ทาน นั้นช่วยกำจัดความโลภนั่นเอง ในหลักพระพุทธศาสนาถือว่าคุณค่าของบุญ ความสุข ความทุกข์หรือเคราะห์ดี เคราะห์ร้ายของมนุษย์ทุกคนขึ้นอยู่กับกรรมดีกรรมชั่วหรือ

บุญและบาปที่ตนเองทำไว้ทั้งสิ้น ไม่ใช่เกิดจากเหตุภายนอก ไม่ใช่เกิดโดยเหตุบังเอิญ ไม่ใช่พระเจ้า หรืออำนาจศักดิ์สิทธิ์ภายนอกมาลงบันดาล โดยเฉพาะในทางด้านความสุขความเจริญนั้น เกิดจากกรรมดี คือบุญที่คนเราได้ทำไว้เองทั้งสิ้น ผู้ที่สั่งสมบุญคือความดีไว้มาก ย่อมเกิดเป็นบารมี ผู้ที่มีบุญบารมีมาก เช่น พระพุทธเจ้าและพระอรหันต์ทั้งหลาย เป็นผู้ที่มีคุณต่อโลกมาก เพราะนอกจากจะทำให้พระองค์และตัวท่านเองให้พัฒนาตนเองจนถึงที่สุด หมตกิเลสพ้นจากความทุกข์เดือดร้อนได้แล้ว ก็ยังสอนผู้อื่นให้พัฒนาจิตของตนเองจนพ้นจากความทุกข์ความเดือดร้อนได้เป็นอันมากอีกด้วย เพราะฉะนั้นคุณค่าของบุญหรืออานิสงส์ของบุญ ตามหลักพระพุทธศาสนาจึงมีมาก ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ใน นิติกัณฐสูตร ว่าด้วยการสั่งสมบุญ ดังนี้

“ การสั่งสมบุญนี้ ให้สมบัติที่พอใจทุกอย่างแก่ทวยเทพและมนุษย์ทั้งหลาย ทวยเทพและมนุษย์ทั้งหลายปรารถนาผลใดๆผลนั้นๆย่อมได้ด้วยบุญสั่งสมบุญนี้

ความเป็นผู้มีวรรณะงาม ความเป็นผู้มีเสียงไพเราะ ความเป็นผู้มีรูปทรงสมส่วน ความเป็นผู้มีรูปสวย ความเป็นใหญ่ ความเป็นใหญ่ ความเป็นใหญ่ ผลทั้งปวงจะได้รับก็ด้วยบุญที่สั่งสมนี้

ความเป็นพระราชาในประเทศ ความเป็นอิสระ ความสุขของพระเจ้าจักรพรรดิอันเป็นที่รัก ความเป็นพระราชาในสวรรค์อันเป็นทิพย์ ผลทั้งปวงนี้จะได้ด้วยบุญที่สั่งสมมานี้

สมบัติของมนุษย์ สมบัติอันเป็นเหตุยินดีในเทวโลกและสมบัติคือพระนิพพาน ผลทั้งปวงจะได้รับก็ด้วยการสั่งสมบุญนี้

บุญสัมปทา (ความถึงพร้อมแห่งบุญ) มีประโยชน์มากอย่างนี้ ฉะนั้น บัณฑิตทั้งหลายผู้มีปัญญา จึงสรรเสริญความเป็นผู้มีบุญอันทำไว้แล้ว ”

ดังนั้น ผู้วิจัยมองเห็นถึงปัญหาเหล่านี้ จึงสนใจศึกษาถึงคุณธรรมของผู้บริจาทาน ว่าควรกระทำอย่างไร และมีหลักธรรมใดเพื่อเสริมสร้างให้ผู้บริจาทานได้มีความมั่นใจในการปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง และทำให้เกิดความเข้าใจต่อการบริจาทาน ซึ่งจะทำให้สังคมชาวพุทธที่รักการให้ และการช่วยเหลือผู้อื่นยังคงสืบต่อไป ทำให้เกิดความเป็นสุขทั้งต่อผู้ให้ทานและผู้รับ ทำให้สังคมอยู่ด้วยความแบ่งปัน ความสามัคคี ความรู้จักเป็นผู้ให้แบ่งปันและการรู้จักพอ พอเพียง พอใช้ เท่าที่จำเป็น เท่าที่พอกิน ก็จะทำให้สังคมสงบสุข ไม่เกิดความโลภ

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาทานในพระพุทธศาสนาเถรวาท

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาหลักธรรมของผู้บริจาทานในพระพุทธศาสนาเถรวาท

๑.๒.๓ เพื่อนำหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับการให้ทานมาปรับใช้ในการให้ทานในสังคมไทย : กรณีศึกษาเฉพาะการให้ทานของบุคคลใน อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

๓. วิธีดำเนินการวิจัย

๑.๓.๑ ศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Research) คือ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช ๒๕๓๙

๑.๓.๒ ศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Research) คือ อรรถกถา สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ตำราวิชาการ และรายงานการวิจัยต่าง ๆ ที่มีความสอดคล้องกับงานวิจัยนี้

๑.๓.๓ วิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดตามกรอบของวัตถุประสงค์ และประเด็นดังต่อไปนี้คือ ทานในพระพุทธศาสนาเถรวาท หลักธรรมของผู้บริจาคทานในพระพุทธศาสนาเถรวาท หลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับการให้ทานมาปรับใช้ในการให้ทานในสังคมไทย: กรณีศึกษาเฉพาะการให้ทานของบุคคลใน อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

๑.๓.๔ เรียบเรียง และสรุปผลการวิจัยพร้อมข้อเสนอแนะ

๑.๓.๕ นำเสนอผลการวิจัยโดยพรรณนาวิเคราะห์

๔. สรุปผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องหลักธรรมของผู้บริจาคทานในพระพุทธศาสนาเถรวาท ได้ทำการศึกษา ๓ หัวข้อ คือ (๑) ทานในพระพุทธศาสนาเถรวาท (๒) หลักธรรมของผู้บริจาคทานในพระพุทธศาสนาเถรวาท (๓) หลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับการให้ทานมาปรับใช้ในการให้ทานในสังคมไทย : กรณีศึกษาเฉพาะการให้ทานของบุคคลใน อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

ทานในพระพุทธศาสนาเถรวาท

จากการศึกษาเรื่องทานในพระพุทธศาสนาเถรวาทนั้น พอสรุปได้ว่า ทานในพระพุทธศาสนาเถรวาท หมายถึง การให้, การแบ่งปัน, การเสียสละ, การเอื้อเฟื้อ หรืออีกความหมายหนึ่งคือ วัตถุที่พึงให้ได้แก่การสละทรัพย์สิ่งของสมบัติของตนที่มีอยู่ให้แก่ผู้อื่นโดยมุ่งหวังจะจุนเจือให้ผู้อื่นได้รับประโยชน์และความสุขด้วยความเมตตาจิตของตน การให้ยังหมายถึง การรู้จักสละทรัพย์สิ่งของที่เหมาะสมของตนให้แก่ผู้ที่สมควรได้รับ เป็นการกำจัดความตระหนี่ เป็นการสร้างสมบุญ ทำให้ใจของผู้ทำสูงขึ้นและเป็นการสร้างสันติสุขแก่มวลมนุษยชาติทานเป็นคำกริยาศัพท์แปลว่าให้ เป็นนามศัพท์แปลว่าสิ่งของที่ให้กริยาที่ให้ไม่คิดเอาคืนกลับมากล่าวโดยสามัญแห่งโวหารว่า ทาน ในทานนั้นมีพรรณนาไว้โดย พุทธพจนนะว่า ทิยติเอเตนาคี = ทานํ วัตถุ นั้น ๆ มีข้าว น้ำ เป็นต้นอันบุคคลทั้งหลายยอมให้ด้วยธรรมชาตินี้เป็นเหตุเพราะเหตุนี้ธรรมชาตินั้นจึงชื่อว่าทานธรรมชาติเป็นเหตุให้ซึ่งวัตถุ นั้นแห่งบุคคลผู้ให้บริจาคเจตนามีไทยธรรมทานวัตถุเป็นสหายชื่อว่าทาน

จากความหมายของทานดังกล่าวทานยังสามารถแบ่งออกได้เป็นดังนี้

๑) ประเภทของทานแบ่งตามสิ่งของที่ให้ได้แก่ อามิสทาน คือ การให้ วัตถุสิ่งของเป็นทาน ธรรมทานหรือวิทยาทาน คือ การให้ความรู้เป็นทาน การให้ธรรมะเป็นทานและอภัยทาน คือ การให้อภัยจากความโกรธ ความเกลียด ความชิงชัง ความอาฆาตมาดร้ายในใจของตน อภัยทานคือการสละสิ่งเหล่านี้ออกไปจากจิตของตนเอง ให้อภัย ไม่จองเวร ไม่ล้างผลาญ คือเป็นการสละอารมณ์โกรธพยาบาทให้ขาดออกจากใจของตนอย่างหมดสิ้น

๒) ประเภทของทานแบ่งตามพฤติกรรมที่ให้ได้แก่ ให้โดยเคารพ ให้ความอ่อนน้อม ให้อภัยด้วยมือตนเอง ให้ของที่ไม่เป็นเดนหรือของเหลือกินเหลือใช้ของตนเอง ให้ทานเพราะเห็นผลที่จะมาถึง

๓) ประเภทของทานแบ่งตามเจตนาที่ให้ คือ ประเภทของทานแบ่งตามลักษณะของการให้ทานตามเจตนา ได้แก่ ให้เจาะจงและไม่เจาะจง เช่น สังฆทานคือการให้แก่สงฆ์หมู่ใหญ่หรือให้เพื่อส่วนรวมปาฏิบุคลิกทานให้เจาะจงแก่บุคคลผู้ใดผู้หนึ่ง

๔) ประเภทของทานแบ่งตามองค์ประกอบของทานการให้ทานของบุคคลทั่วไปนั้นถ้าจะให้สำเร็จผลคือได้รับอานิสงส์ของทานอย่างแท้จริงนั้นผู้ให้ต้องรู้จักวิธีการทำทานอย่างถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนาคอนทั้งหลายจะให้ทานด้วยเหตุผลใดๆก็ตามและสิ่งที่ตนปรารถนานั้นจะสำเร็จผลตามความมุ่งหมายหรือไม่ก็ตามย่อมขึ้นอยู่กับองค์ประกอบของทานเป็นสำคัญซึ่งพระพุทธองค์ตรัสไว้ในทานสูตรว่าด้วยเรื่องแห่งองค์ประกอบของทานแสดงไว้ดังนี้ทานที่ผู้ให้เป็นผู้มีศีล ทานที่ผู้ให้เป็นผู้ที่ไม่มีศีล

๕) ประเภทของทานแบ่งตามวัตถุทานที่ให้ทาสทานคือ การที่ทายกให้ของที่ดีกว่าของที่ตนบริโภคใช้สอยเองสหายทานคือการให้สิ่งของที่อยู่ระดับเสมอตัวชั้นกลางหมายความว่าตนเองมีหรือบริโภคให้สอยอย่างไร ก็ให้ของเช่นนั้นแก่ผู้อื่นเสมอกับตนเองสามีทานหรือทานบดีคือการให้ของที่ประณีตสวยงามของดีมีคุณค่าราคาแพงกว่าของที่ตนบริโภคอยู่คือเลือกสรรแต่ของที่ดีมีคุณภาพอย่างดีที่สุดตลอดถึงให้ด้วยความเคารพยำเกรงในวัตถุทานและผู้รับ

อานิสงส์ของทานในพระพุทธศาสนาเถรวาทมีทั้งหมด ๕ ประการคือ

๑. ผู้ให้ทานย่อมเป็นที่รักที่พอใจของคนหมู่มาก
๒. สัตบุรุษผู้สงบยอมคบหาผู้ให้ทาน
๓. กิตติศัพท์อันงามของผู้ให้ทานย่อมขจรไป
๔. ผู้ให้ทานย่อมไม่ห่างเหินจากธรรมของศฤงฆ์
๕. ผู้ให้ทานหลังจากตายแล้วย่อมเกิดในสุคติโลกสวรรค์

หลักธรรมของผู้บริจาคทานในพระพุทธศาสนาเถรวาท

หลักธรรมของผู้บริจาคทานในพระพุทธศาสนาเถรวาท คือ หลักธรรมที่ช่วยส่งเสริมการบริจาคทาน การสนับสนุน การปฏิบัติในการบริจาคทานได้อย่างถูกต้อง หรือสิ่งที่คุณบริจาคพึงมีพึง

ปฏิบัติในการให้ทาน เช่น ผู้บริจาคทานที่มีจิตคิดเอื้อเพื่อจะให้ทานกับบุคคลอื่นได้นั้น จะต้องมียพรหมวิหาร ๔ คือ มีความเมตตาเป็นที่ตั้ง ปราปรณาจะเห็นเพื่อนมนุษย์พันทุกข์ ปราปรณาจะเห็นเพื่อนมนุษย์อยู่ดีกินดีมีความสุข จึงได้มีจิตคิดที่จะช่วยเหลือเขาด้วยการบริจาคทรัพย์สิ่งของที่ตนเองมีให้กับเพื่อนมนุษย์ในสังคม และยังต้องการให้ตนเองเป็นที่รักของเพื่อนมนุษย์ในสังคมอีกด้วย โดยใน ส่วนหลักธรรมของผู้บริจาคทานนั้น ผู้วิจัยได้กล่าวถึงรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับการหลักธรรมของผู้บริจาคทาน ดังนี้

(๑) ความหมายของการบริจาคทาน ว่า คือผู้ที่เสียสละทรัพย์สิ่งของสมบัติของตน ที่มีอยู่ให้กับผู้อื่น โดยมุ่งหวังจะจุนเจือให้ผู้อื่นได้รับประโยชน์ และได้รับความสุขด้วยความเมตตาจิตของตน และด้วยความเต็มใจ

(๒) วัตถุประสงค์ของการบริจาคทาน ได้แก่ การให้ทานเพื่อทำคุณ การให้ทานเพื่ออนุเคราะห์ การให้ทานเพื่อบูชาคุณ

(๓) ลักษณะของการให้ทานคือให้ทานด้วยศรัทธาให้ทานโดยเคารพให้ทานตามกาลให้ด้วยจิตอนุเคราะห์ให้ทานไม่กระทบกระทั่งตนและคนอื่น

(๔) หลักธรรมของผู้บริจาคทานจะพึงมี ประกอบไปด้วย ธรรมที่ทำให้งาม ๒ อย่าง พรหมวิหาร ๔ สังคหวัตถุ ๔ อคติ ๔ สัมปปริสทาน ๘

**การนำหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับการให้ทานมาปรับใช้ในการให้ทานในสังคมไทย :
กรณีศึกษาเฉพาะการให้ทานของบุคคลในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา**

การนำหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับการให้ทานมาปรับใช้ในการให้ทานในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา นี้ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ประชากรกลุ่มตัวอย่างบุคคล ที่มีทำทานอย่างเนืองนิตย์ โดยการออกไปตั้งโรงทานเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นตามสถานที่ต่างๆ อยู่เสมอ จำนวน ๑๒ คน ในประเด็นนี้ ความหมายของทาน ความสำคัญของการทำทาน วัตถุประสงค์ของการทำทานของประชากรในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ลักษณะของการให้ทานของประชากรในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ชนิดของทานที่ให้ ผู้ให้ทานและผู้รับทาน แรงจูงใจในการให้ทาน และอานิสงส์ของทานที่กลุ่มประชากรในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

บรรณานุกรม

๑. ภาษาบาลี-ภาษาไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **พระไตรปิฎกภาษาบาลีฉบับมหาจุฬาเตปิฎก**

๒๕๐๐ กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย , ๒๕๓๕.

_____ **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร :

โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๓๙.

มหามกุฏราชวิทยาลัย. **พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถา แปล. ชุด ๙๑ เล่ม**. กรุงเทพมหานคร :

โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๓๔.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ :

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) . **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์** .

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย , ๒๕๕๑.

_____ **พุทธธรรม ฉบับเต็ม** . กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิการศึกษาเพื่อสันติภาพ พระธรรมปิฎก

(ป.อ. ปยุตฺโต) , ๒๕๕๓ .

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) . **พระธรรมทูตไทยเบิกทางสู่อารยธรรมใหม่** . กรุงเทพมหานคร :

โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย , ๒๕๓๙.

_____ **ก้าวไปกับบุญ ธรรมะฉบับเรียนลัด** . นครปฐม : วัดญาณเวศกวัน, ๒๕๕๖ .

_____ **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์** . กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาล

กรณราชวิทยาลัย , ๒๕๕๑ .

_____ **ธรรมญูชีวิต** . กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม , ๒๕๔๑ .

_____ **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม** . ๒๕๕๑.

พันตรี ป. หลงบุญ . **พจนานุกรม มคอ-ไทย** .

น. นันทวันมณี . **แสงสว่างกลางใจ**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไพลิน , ๒๕๔๙.

พระเทพวิสุทธิกวี (พิจิตร ฐิตวณโณ) . **การพัฒนาจิต**. กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย,

๒๕๔๓.

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช) . **พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสตร์ ชุด คำวัด** .

- กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภาและสถาบันบันลือธรรม, ๒๕๕๑.
- ธรรมรักษา . **คู่มือพัฒนาชีวิตฉบับบูรณาการ**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สติ , ๒๕๔๘.
- สุวัฒน์ พิทักษ์วงษ์ . **มนุษย์เกิดมาทำไม ตอนกรรมฐานลืมนตา (ในชีวิตประจำวัน)**
กรุงเทพมหานคร : กองทุนนิธิชมรมเผยแผ่พระสัทธรรมเพื่อการพัฒนาสังคม , ๒๕๕๓ .
- พระสมชาย ฐานวุฑโฒ . **มงคลชีวิต ฉบับธรรมทายาท** . (ฉบับปรับปรุง ๒๕๓๙).
กรุงเทพมหานคร : ชมรมพุทธศาสตร์สากล ในอุปถัมภ์สมเด็จพระพุทธชินวงศ์ ,
๒๕๓๙.
- ธ.ธรรมรักษ์ และจิตตวชิระ. **พระพุทธเจ้าสอนอะไรคน** . กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แฮปปี้
บุ๊ก, ๒๕๕๕.
- สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส . **บาลีไวยากรณ์จวิภาค ภาคที่ ๒
อาขยาดและกิตก์** . กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๗.
- ประยุทธ์ หลงสมบูรณ์ . **พจนานุกรมมคอ-ไทย**. กรุงเทพมหานคร : บริษัทธรรมสารจำกัด,
๒๕๔๖.
- ราชบัณฑิตยสถาน . **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน** , ๒๕๔๒.
- สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส . **สารานุกรมพระพุทธศาสนา** . สุขเขาวน
พลอยชมรวบรวม . กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘ .
- อร่าม อินพุ่ม . **มงคลชีวิต ๓๘ ประการ** . กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เพชรกระวี , ๒๕๓๗ .
- พระสมชาย ฐานวุฑโฒ . **มงคลชีวิต ฉบับธรรมทายาท** . กรุงเทพมหานคร : ชมรมพุทธศาสตร์
สากล ในอุปถัมภ์สมเด็จพระพุทธชินวงศ์ , ๒๕๓๙ .
- คุณโทชน์ . **พุทธศาสนากับชีวิตประจำวัน** . กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์ , ๒๕๓๗ .
- พระพรหมโมลี (วิลาศ ญาณวโรป.ธ. ๙) . **กรรมที่ปณี เล่ม ๒** . กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ ดอก
หญ้า , ๒๕๔๕.
- คลังปริยัติธรรม ฉบับสมบูรณ์** . สำนักพิมพ์ ลูก ส. ธรรมภักดี .
- ทศพร ศรีคำ กลมเกลียว . **ต้นบุญ**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ต้นบุญ , ๒๕๔๙.
- ชัยวัฒน์ อัดพัฒนและคณะ . **หลักการดำรงชีวิตในสังคม** .
- พธูมาจารย์ วิพุทธโยคะ รัตนรังสี . **แว่นส่องพระศาสนา** . กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอ
เดียนสโตร์ , ๒๕๒๙.
- รองศาสตราจารย์ชัยวัฒน์ อัดพัฒน,รองศาสตราจารย์ทวี ผลสมภพ . **หลักพุทธศาสนา**
กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง , ๒๕๔๑